

TAAlexpeditie: SEMANTiek

leeftijd

De lessen over taal als veelzijdige wetenschap zijn **op elke leeftijd mogelijk**.

Hoeveel uitleg en woordenschat je geeft, hangt af van wat je leerlingen al weten.

Thema

Deze les hoort bij **Taalexpeditie**. In de boeiende lessen onderzoek je bijzondere taalphenomenen en mysterieuze taalvragen. Trek erop uit en zet samen met je leerlingen de eerste stappen in **de wetenschappelijke wereld van taal!**

In deze les ontdekken we de **taalkunde**, meer bepaald **de semantiek**. We komen meer te weten over de betekenis van woorden.

Ontdek alle taalexpedities op <https://klimintaal.be/taallabo/#taalexpeditie>.

Disclaimer

Dit lesmateriaal maakt deel uit van *Klim in taal*, een campagne van het Vlaams Talenplatform voor leerkrachten lager onderwijs. De website www.klimintaal.be ondersteunt leerkrachten met inspirerende lesideeën en praktijkvoorbeelden om taalplezier te stimuleren vanuit een krachtige lesaanpak.

VOORBEREIDING

OVER DE LES

Wat een woord betekent, lijkt vaak simpel maar is dat niet. De **context** is immers heel belangrijk. In dit korte lesje denken de leerlingen na over welke betekenissen het woordje 'ja' zoal kan hebben.

LEERDOELEN

- De leerlingen begrijpen dat de betekenis van een woord kan verschillen van zin tot zin, afhankelijk van **de context** waarin het woord wordt gebruikt.

HANDIGE VOORKENNIS

Deze les vereist geen specifieke voorkennis.

MATERIALEN

- Post-its
- Filmpje *Man over woord*: <https://www.youtube.com/watch?v=IH4yT0YMWog>

UITVOEREN VAN DE LES

Fase	
Voorkennis activeren	De leerlingen krijgen drie post-its per twee. De leerkracht legt op drie banken in de klas een woord: <i>licht</i>, <i>arm</i>, <i>bank</i>. Leerlingen schrijven een zin met elk woord en leggen die op de bank, bijvoorbeeld 'Mijn geld staat op de bank' en 'Ik zit op de bank'. Daarna gaan ze rond de woorden staan en bespreken: waarom hebben deze woorden een andere betekenis? Zo ontdekken ze dat een woordvorm meerdere betekenissen kan hebben, afhankelijk van hoe je het gebruikt. Kunnen ze nog zo'n woorden verzinnen? Denk bijvoorbeeld aan <i>bal</i>, <i>slot</i>, <i>blad</i>, <i>vorst</i>, <i>stil</i>.
Onderdompelen	➡ Hoe zou je aan iemand die een andere taal spreekt uitleggen wat het woordje 'ja' betekent? Wanneer gebruiken we dat woordje? ➡ Zou 'ja' soms ook een andere betekenis kunnen hebben? Hoe kan je 'ja' bijvoorbeeld anders uitspreken? (Hier kunnen de leerlingen misschien al het verschil merken tussen een bevestigende 'ja', een vragende 'ja' en een korte (laat-me-met-rust) 'ja'. ➡ Luister naar de volgende voorbeelden. Wat betekent 'ja' hier? ➡ Je staat op het punt om met de fiets te vertrekken. Mama: 'Wees voorzichtig, hé.' Jij: 'Jaja.' >> 'Ja' drukt hier vooral irritatie uit. Je vindt het niet nodig dat mama dit telkens opnieuw zegt. ➡ Jij: 'Ik heb een tien voor wero.' Je beste vriend(in): 'Ja?' >> In deze 'ja' schuilt verbazing. Het lijkt je vriend(in) onwaarschijnlijk dat je een tien hebt. ➡ Je bent aan het bellen met een vriend(in) die op een andere school zit. Die vertelt een heel lang verhaal over wat er vandaag op diens school gebeurd is. Terwijl je vriend(in) vertelt, mompel je af en toe 'ja' terug. >> Je toont dat je nog aan het luisteren bent.

	 Je zit met een klasgenoot op de bus. Jullie kennen elkaar niet zo goed en opeens valt er een lange stilte. Dan zegt je klasgenoot opeens 'jaja'. >> 'Ja' heeft hier geen echte betekenis, maar dient vooral om de stilte op te vullen. Je vindt het namelijk ongemakkelijk dat niemand iets zegt. → Kunnen de leerlingen nog betekenissen van 'ja' bedenken?
Vastzetten	Bekijk het filmpje: https://www.youtube.com/watch?v=1H4yT0YMWog. De leerlingen schrijven alle mogelijke betekenissen op. Aan welke betekenissen hadden ze nog niet gedacht? <u>Wenk</u>: het is handig om leerlingen per twee te laten werken: leerlingen leren bij door hierover te overleggen. Laat leerlingen twee keer luisteren: de eerste keer verzamelen ze in overleg zoveel mogelijk betekenissen. Daarna luisteren ze nogmaals en vullen ze de ontbrekende betekenissen aan.
Afronden	Woorden betekenen dus niet in elke situatie exact hetzelfde. De betekenis is afhankelijk van de context waarin het woord wordt gebruikt. <u>Extra oefening</u>. Kan je in de volgende voorbeelden uitleggen hoe het onderstreepte woord een andere betekenis krijgt? • Mama: 'Je <u>moet</u> je kamer opruimen.' Een vriendin: '<u>Moet</u> je nu eens wat weten?' • 'Dat is <u>oké</u> voor mij,' vs. '<u>Oké</u>, laten we van start gaan!' • '<u>Mocht</u> er iemand bellen, zeg dan dat ik meteen terug ben.' vs. 'Ik <u>mocht</u> niet buiten spelen van mijn ouders.'
Leertip aan het bord	Deze woordleerstrategie kunnen leerlingen in de toekomst inzetten bij lezen of kijken. Weet je niet wat een woord of zin betekent? De context kan je helpen!

WWW.KLiMiNTAAL.Be

een CAMPAGNE VAN

[vlaams
ta·lèn·plat·form]
laat talen spreken

Vlaamse
overheid

